

AZKARBONLU TEXNOLOGİYALAR VƏ YAŞIL İQTİSADİYYAT

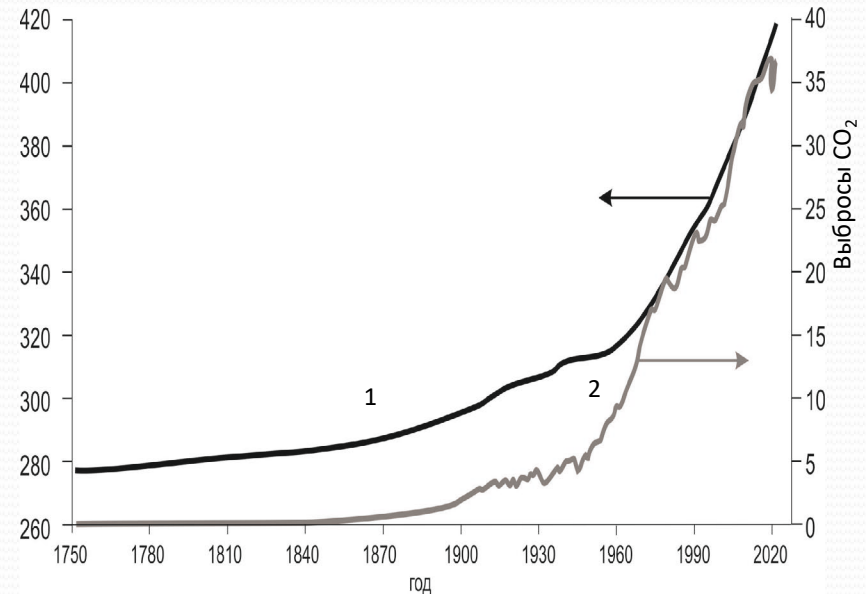
İslam Mustafayev

Bakı-2023

Iqlim dəyişmələri və CO₂ emiss.

Концентрация CO₂ в атмосфере (ppm)

MÜXTƏLİF ÖLKƏLƏRİN NƏZƏRDƏ TUTDUQLARI HƏDƏFLƏR

Ölkələr	Emissiyalar üzrə azalma hədəfi (%-lə)	Hədəf ili	Baza ili
İnkişaf etmiş ölkələr, birliklər			
ABŞ	26-28	2025	2005
Avropa İttifaqı	40	2030	1990
Avstraliya	26-28	2030	2005
İsveçrə	50	2030	1990
Kanada	30	2025	2005
Norveç	40	2030	1990
Yaponiya	26	2030	2013
İnkişaf etməkdə olan ölkələr			
Braziliya	37	2025	2005
Hindistan	33-35	2030	2005
Meksika	22	2030	1990

NDC İLƏ MÜXTƏLİF ÖLKƏLƏRİN NƏZƏRDƏ TUTDUQLARI HƏDƏFLƏR

MDB və qonşu ölkələr

Azərbaycan	35	2030	1990
Belarus	28	2030	1990
Gürcüstan	15	2030	2013
İran	4	2030	2010
Qazaxıstan	15-25	2030	1990
Qırğızıstan	12-14	2030	1990
Rusiya Federasiyası	25-30	2030	1990
Tacikistan	10-20	2030	1990
Türkiyə	21	2030	2010
Ukrayna	40	2030	1990

İQLİM DƏYİŞMƏLƏRİ ÜZRƏ BEYNƏLXALQ SAZIŞLƏRİN XRONOLOGİYASI:

1979-cu ildə İlk dəfə Dünya İqlim Konfransı keçirilmişdir.

1988-ci ildə Beynəlxalq Hökumətlərarası İqlim Panelinin (İPCC) əsası qoyulmuşdur.

1990-cı ildə 2-ci Dünya İqlim Konfransı keçirilmiş, İPCC ilk qiymətləndirməsini dərc etmiş, BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyası (UNFCCC) mətninin hazırlanmasına başlanılmışdır.

1992-ci ildə UNFCCC 154 ölkə tərəfindən imzalanmışdır.

1994-cü ildə UNFCCC qüvvəyə minmişdir.

1995-ci ildə Azərbaycan UNFCCC-yə qoşulmuşdur.

1997-ci ildə Kioto protokolu qəbul olunmuşdur.

2000-ci ildə Azərbaycan Kioto protokolunu ratifikasiya etmişdir.

2005-ci ildə Kioto protokolu qüvvəyə minmişdir.

2015-ci ildə Paris Sazişi imzalanmışdır.

2016-cı ildə Paris Sazişi qüvvəyə minmişdir.

2016-cı ildə Azərbaycan Paris Sazişini ratifikasiya etmişdir.

“AZƏRBAYCAN 2030: SOSIAL-İQTİSADI İNKİŞAFA DAİR MİLLİ PRIORİTETLƏR”

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 2 fevral tarixli müvafiq Sərəncamı ilə “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər” təsdiq edilmişdir. Sənədə əsasən növbəti onillikdə ölkənin sosial-iqtisadi inkişafına dair beş Milli Prioritet reallaşdırılmalıdır. Bunlar:

- ❖ **Dayanıqlı artan rəqabətqabiliyyətli iqtisadiyyat;**
- ❖ **Dinamik, inklüziv və sosial ədalətə əsaslanan cəmiyyət;**
- ❖ **Rəqabətli insan kapitalı və müasir innovasiyalar məkanı;**
- ❖ **İşğaldan azad olunmuş ərazilərə böyük qayıdış;**
- ❖ **Təmiz ətraf mühit və “yaşıl artım” ölkəsi**

Göründüyü kimi, növbəti onillik üçün ölkənin Milli Prioritetlərinə həm iqtisadi artım, həm də təmiz ətraf mühit məsələləri daxildir.

AVROPA YAŞIL SAZIŞI

Avropa Yaşıl Sazişinə görə Avropa İttifaqı 2050-ci ilə qədər karbondan neytral iqtisadiyyat qurmaq niyyətindədir. Həmçinin istixana qazlarının tullantılarını ən azı 50-55%-ə qədər azaltmaq Aİ-nin əsas hədəf göstəricilərindəndir.

Bu Proqramın əsas məqsədi iqtisadiyyatın artım sürətini təmin etməklə enerji, sənaye və nəqliyyat sektorlarında islahatlar həyata keçirmək yolu ilə istilik effekti yaradan qazları azaltmaq və istehsalın bütün sahələrində inkişafı təmin etməkdən ibarətdir.

Dünyanın getdikcə daha çox ölkəsi bu sahədə planlar hazırlayır. 2019-cu il BMT-nin İqlim Zirvəsində 66 ölkə 2050-ci ilə qədər iqlim neytrallığına nail olmaqla bağlı saziş bağlamışlar.

Yaşıl Sazişi imzalayan dövlətlərin əsas məqsədi Avropada 2050-ci ilə qədər karbonu neytral etməkdir. Eyni zamanda, bərpa olunan enerji mənbələrindən asılı olmayaraq, iqtisadiyyatın artımını təmin etməkdən ibarətdir. Bu məqsədə çatmaq üçün AI iqtisadiyyatın bütün sahələrində tədbirlər görməyi planlaşdırır. Əsasən enerji, sənaye və nəqliyyat sektorlarında. Alternativ enerji mənbələri və gələcəyin yanacağı adlandırılan “yaşıl” hidrogen sayəsində məqsədə çatmağı planlaşdırılır. Artıq Avropada evləri hidrogenlə qızdırmaq üçün layihələr hazırlanmışdır, eyni zamanda nəqliyyat sektorunda elektrik avtomobillərinə və hidrogen avtomobillərinə daha çox yer verilir.

Green Industry

İQLİM DƏYİŞMƏLƏRİ ONUN YERLƏRDƏ TƏZAHÜRLƏRİ, MİTİQASIYA VƏ ADAPTASIYA TƏDBİRLƏRİ

İqlim dəyişmələri istixana qazlarının emissiyalarının artması, bununla da yer səthi və atmosferin əlavə olaraq istiləşməsi ilə nəticələnən prosesdir. İqlim dəyişmələri təbii ekosistemlərə, eləcə də məhsuldarlığa mənfi təsir göstərir ki, bu da bəşəriyyəti təhlükəyə məruz qoyur. Problemin qarşısının alınması məqsədilə ötən əsrin sonlarında, ölkəmizin də qoşulduğu, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyası qəbul edilmişdir.

İqlim Dəyişmələri üzrə Hökumətlərarası Panelin Ekspertlər Qrupunun hesabatına əsasən son 100 ildə yer kürəsində orta temperatur 0,8 dərəcə artmışdır. Temperaturun artması əsasən antropogen amillərlə bağlıdır. Bu amillərin əsasını istilik effekti yaradan qazlar (istixana qazları) təşkil edir. Bu qazlar karbon qazı (CO_2), metan qazı (CH_4), azot oksidi (N_2O) və digərlərindən ibarətdir. Bir qayda olaraq, bütün istixana qazlarının həcmi karbon qazı ekvivalenti ilə hesablanır.

AZƏRBAYCANDA İQLİM DƏYİŞMƏLƏRİ İLƏ BAĞLI MÖVCUD VƏZİYYƏT

Məlum olduğu kimi, Azərbaycan Respublikası 1995-ci ildə BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasını, 2000-ci ildə isə Konvensiyanın Kioto protokolunu ratifikasiya etdikdən sonra global iqlim dəyişmələrinin mənfi təsirlərinin yumşaldılması üzrə beynəlxalq səylərə qoşulmuşdur.

Azərbaycan NDC sənədində ölkənin milli şəraitini, gələcək inkişaf perspektivlərini və milli maraqlarını nəzərə alaraq, global iqlim dəyişmələrinin təsirlərinin yumşaldılması təşəbbüslərinə özünün töhfəsi olaraq baza ili (1990) ilə müqayisədə 2030-cu ilə istixana qazları emissiyalarının səviyyəsində 35% azalmanı hədəf kimi götürmüşdür.

Ötən dövr ərzində Azərbaycan Respublikası 4 Milli Məlumat (2000, 2010, 2015, 2021) və 2 İkiillik Yenilənmiş Hesabat (2014, 2018) sənədlərini hazırlayaraq Konvensiyanın Katibliyinə təqdim etmişdir. Bu sənədlərin hazırlanmasında məqsəd milli və sektoral inkişaf istiqamətlərinin iqlim dəyişmələri ilə uzlaşdırılması, həmçinin potensialı gücləndirməkdən ibarətdir. Sözügedən sənədlərdə istixana qazları emissiyaları, iqlim dəyişmələrinə təsirlərinin yumşaldılması, adaptasiya istiqamətində görülmüş işlər təhlil edilmiş, növbəti illər üzrə proqnozlar verilmiş, maliyyə, texniki və potensialın artırılması üzrə ehtiyaclar qiymətləndirilmişdir.

İqlim dəyişmələri ilə bağlı problemin aktuallığı və qurumlararası əlaqələrin gücləndirilməsinin əhəmiyyəti nəzərə alınaraq, hələ 1997-ci ildə Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən ölkədə İqlim Dəyişmələri üzrə Dövlət Komissiyasının yaradılması barədə Sərəncam verilmişdi. Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 11 mart 2020-ci il tarixli Sərəncamı ilə yeni tərkibdə təsdiq edilmiş Dövlət Komissiyasının fəaliyyəti BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasına uyğun Azərbaycan Respublikasının qəbul etdiyi öhdəliklərin yerinə yetirilməsinin təmin edilməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Dövlət Komissiyasının fəaliyyətinin təşkili məqsədilə müvafiq dövlət qurumlarının mütəxəssislərindən ibarət İşçi Qrup yaradılmış, Fəaliyyət Planı hazırlanaraq icrasına başlanılmışdır.

GLOBAL EMİSSİYALAR BARƏDƏ MƏLUMAT

Əvvəllər istixana qazları emissiyalarını daha çox inkişaf etmiş ölkələr atmasına baxmayaraq, hazırda bu sıraya inkişaf etməkdə olan ölkələr də qoşulmuşlar. Artıq bir neçə ildir ki, Çin emissiya üzrə dünya lideridir. 2018-ci ilin məlumatına əsasən karbon ekvivalentində global emissiyalarda payına görə ilk 5 ölkə – 28%-lə Çin, 15%-lə ABŞ, 7%-lə Hindistan, 5%-lə Rusiya, 3%-lə isə Yaponiyadır. 2016-cı il üzrə istixana qazları üzrə aparılmış inventarlaşdırmaya əsasən Azərbaycan Respublikasının global emissiyalarda payı cəmi 0,15%-dir.

Azərbaycan Respublikasının da qoşulduğu Paris Razılaşmasında bütün ölkələrin öz potensiallarına və milli şəraitlərinə uyğun olaraq emissiyaların azaldılması üzrə töhfələrin təqdim edilməsi təklif edilmişdir. Qlobal temperaturun 2°C-dən çox artmasının qarşısının alınması üçün ölkələrin Konvensiyanın Katibliyinə təqdim etdikləri Milli Səviyyədə Müəyyən Edilmiş Töhfələrə (NDC) əsasən hədəfləri müəyyən edilmişdir.

İqlim riski, ekstremal hava hadisələrinin birbaşa nəticələrinə – ölümlərə və iqtisadi itkilərə olan həssaslığı əks etdirən anlayışdır. UNFCCC-nin sonuncu Tərəflər Konfransında təqdim edilmiş iqlim riskləri indekslərinə əsasən iqlim dəyişmələrinin ən çox təsir etdiyi 10 ölkə aşağıdakılardır:

- **Yaponiya**
- **Filippin**
- **Almaniya**
- **Madaqaskar**
- **Hindistan**
- **Şri-lanka**
- **Kenya**
- **Ruanda**
- **Kanada**
- **Fiji**

İŞĞALDAN AZAD EDİLMİŞ ƏRAZİLƏRDƏKİ İMKANLAR

İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə 2050-ci ilədək “netto sıfır emissiya” zonası yaradılması üçün böyük potensial vardır. Belə ki, bu ərazilərin enerji təminatını tamamilə bərpa olunan (su, külək, günəş) mənbələrdən əldə etmək mümkündür. Eyni zamanda, mövcud və artırılacaq meşə massivləri emissiya udulmalarını təmin edərək “netto” hədəfə nail olunmasına töhfə verəcəkdir. Həmin ərazilərdə yaradılan ağıllı şəhər, ağıllı kəndlər emissiyaların qarşısının alınması tədbirlərini də ehtiva edir. Bununla yanaşı, bu ərazilərdə yaşıl kənd təsərrüfatının tətbiqi və elektrik avtomobillərin istismarı nəzərdə tutularsa “netto sıfır emissiya” hədəfinə nail oluna bilər.

ALTERNATİV ENERJİ MƏNBƏLƏRİ

“Yaşıl” enerji, alternativ və bərpa olunan enerji mənbələri son vaxtlar gündəmdə ən çox hallanan məsələlərdəndir. Bu da məntiqlidir, çünki neft-qaz hasilatı nə qədər tədbir görülsə də ətraf mühitə xeyli ziyan vurur, həm də karbohidrogenlərin hasilatı və idxalı da maliyyə cəhətdən baha başa gəlir. Atmosfer havasının çirklənməsi də ekoloji problemlər sırasındadır və bu problemin qarşısının alınması məqsədilə bir çox inkişaf etmiş ölkələrdə təbii resursların qənaətlə istifadə edilməsinə keçilmişdir. Atmosfer havasının çirklənməsinin qarşısının alınması və təbii sərvətlərdən səmərəli istifadə edilməsi məqsədilə enerjiyə qənaətli texnologiyalardan, habelə davamlı enerji mənbələri kimi alternativ və bərpa olunan enerjiden istifadə geniş miqyas almışdır.

AZƏRBAYCANDA ALTERNATİV ENERJİ MƏNBƏLƏRİ

Beləliklə, yerləşdiyi əlverişli coğrafi mövqe və iqlim şəraiti dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində olduğu kimi, Azərbaycanda da ekoloji cəhətdən təmiz alternativ (bərpa olunan) enerji mənbələrindən geniş istifadə edilməsinə imkan verir. Bu, istilik elektrik stansiyalarında yandırılan böyük miqdarda yanacağa qənaətlə yanaşı, ətraf mühitə atılan zərərli tullantıların miqdarını da xeyli azaldar. Ölkənin təbii potensialından istifadə etməklə alternativ enerji mənbələrinin elektrik və istilik enerjisi istehsalına cəlb edilməsi elektroenergetikanın gələcək inkişaf istiqamətlərində mütərəqqi dəyişikliklər etməyə imkan yaradar.

Bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə sahəsində Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Fizika İnstitutunda, Radiasiya Problemləri İnstitutunda, Azərbaycan Elmi Tədqiqat Energetika və Enerjilayihə İnstitutunda, həmçinin Bakıhidrolayihə İnstitutunda məqsədyönlü işlər aparılmışdır.

Dövlət Proqramı “Enerji resurslarından istifadə haqqında”, “Elektroenergetika haqqında”, “Energetika haqqında”, “Elektrik və istilik stansiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunları, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “2003-2005-ci illər üçün Azərbaycan Respublikasında yoxsulluğun azaldılması və iqtisadi inkişaf üzrə Dövlət Proqramı”, “Enerji və su sektorlarında maliyyə intizamının gücləndirilməsi tədbirləri haqqında”, “Azərbaycan Respublikasında sosial-iqtisadi inkişafın sürətləndirilməsi tədbirləri haqqında”, “Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı (2004-2008-ci illər)”, habelə “Azərbaycan Respublikasının Sənaye və Energetika Nazirliyinin yaradılması haqqında” Fərmanı və s. normativ hüquqi sənədlər əsasında hazırlanmışdır.

Dövlət Proqramının qəbulu bərpa olunan enerji mənbələrinin istifadəsində əsaslı dəyişikliklərin həyata keçirilməsinə və ölkəmizin bu sahədəki potensialının dəyərləndirilməsinə geniş imkanlar yaratdı, bu Dövlət Proqramından irəli gələn məsələlərlə əlaqədar Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi tərəfindən bir sıra tədbirlər həyata keçirilmiş, qiymətləndirmə işləri aparılmış, bu sahədə beynəlxalq əməkdaşlıq məsələlərinə də diqqət yetirilmişdir. ETSN mövcud vəziyyətin qiymətləndirilməsi sahəsində fəal iştirak edərək maraqlı tərəfləri bu prosesə cəlb etmiş, nümayiş pilot layihələrinin həyata keçirilməsi ilə qabaqcıl təcrübədən səmərəli istifadə edilməsi məqsədi ilə aşağıdakı tədbirləri həyata keçirmişdir:

- ❖ **Dövlət Proqramının icrası üçün ETSN-də İşçi qrup yaradılmış və tədbirlər planı hazırlanmışdır;**
- ❖ **Alternativ enerjidən istifadənin davamlı olmasının təbliği və meşələrə olan təzyiqin azaldılması məqsədilə ilə 5 ədəd bioqaz istehsal edən qurğu ETSN-nin maliyyə vəsaiti hesabına alınmış və təmənnəsiz olaraq İsmayilli, Lerik, Astara və Quba rayonlarının kəndlərində quraşdırılıb istifadəyə verilmişdir. Bu qurğularda alınan metan qazı 1 ailənin məişətdə qaza olan tələbatını ödəyir. Qurğu həmçinin ailəni gündə 100 litr isti su ilə təmin edir;**
- ❖ **Danimarkanın Ətraf Mühit Nazirliyi ilə birgə Gəncə və Sumqayıt şəhərlərində məişət tullantılarından bioqazın (metan) alınması üzrə layihələr hazırlanır;**
- ❖ **Proqrama uyğun olaraq alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə olunması sahəsində KİV-də təbliğat işləri aparılmış və bu mövzuda müxtəlif seminarlar keçirilmişdir. Nazirlik tərəfindən Dövlət Proqramının icrası sahəsində fəaliyyət davam etdirilir.**

Bu sahədə görülən işlərin davamı olaraq Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2020-ci il 22 sentyabr tarixli, 1159 nömrəli Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi yanında Bərpa Olunan Enerji Mənbələri Dövlət Agentliyi yaradılmış və Agentliyin Əsasnaməsi təsdiq edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 2 fevral tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər” sənədinin 5-ci bəndində (TƏMİZ ƏTRAF MÜHİT VƏ “YAŞIL ARTIM” ÖLKƏSİ) iqlim dəyişikliyi və onunla mübarizə istiqamətində, eləcə də ölkəmizdə yaşıl enerji məkanı prinsiplərinə əsaslanan bərpa olunan enerjidən iqtisadiyyatın bütün sahələrində tətbiqi məsələləri öz əksini tapmışdır.

Bərpa olunan enerji mənbələri potensialına malik ərazilərin müəyyənləşdirilməsi və prioritetləşdirilməsi istiqamətində ümumi gücü təqribən 1000 MVt olan 8 ərazi seçilmişdir. Seçilmiş 3 ərazidə pilot layihələrin həyata keçirilməsi ilə bağlı artıq müvafiq tədbirlər görülür. Əlavə olaraq külək enerjisi ilə müqayisədə ölkənin bütün ərazisində mövcud olan günəş enerjisi potensialından, kənd təsərrüfatına yararsız torpaqlardan istifadə edilməsi, bərpa olunan enerji mənbələri üzrə elektrik enerjisi istehsalı güclərinin paylaşdırılması üçün növbəti illərdə regionlarda layihələrin həyata keçirilməsi planlaşdırılır. Seçilmiş və prioritetləşdirilmiş bərpa olunan enerji mənbələri üzrə yüksək potensiala malik ərazilərdə hərrac vasitəsilə investisiya qoyuluşu istiqamətində işlər davam etdirilib. Hazırda Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı (AYİB) ilə “Azərbaycanda bərpa olunan enerji hərraclarının keçirilməsinə dəstək” layihəsi həyata keçirilir.

22 fevral 2021-ci il tarixində Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi və BP şirkəti iri miqyasda karbonsuzlaşdırılmış və inteqrasiya edilmiş enerji və nəqliyyat sistemləri, o cümlədən Azərbaycanın region və şəhərlərində bərpa olunan enerji layihələri üçün tələb olunan potensialın və şəraitin qiymətləndirilməsi üzrə əməkdaşlıq etmək məqsədilə Anlaşma Memorandumu imzalayıblar. Bu memorandum Azərbaycanın iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, rəqabətli enerji bazarının yaradılması, təmiz ətraf mühit və “yaşıl artım” ölkəsi, BP-nin isə 2020-ci ildə “xalis sıfır emissiya” hədəflərini elan etməsi kontekstində imzalanıb.

Memoranduma əsasən, “Baş Plan”ın hazırlanması nəzərdə tutulur. “Baş Plan” təmiz enerji layihələri, az karbonlu nəqliyyat, yaşıl binalar, tullantıların idarə olunması, təmiz sənaye, təbii iqlim həlləri, inteqrasiyalı tərəfdaşlıqlar, həmçinin inteqrasiyalı və karbonsuzlaşdırılmış enerji və nəqliyyat sistemlərinin hazırlanması istiqamətlərini əhatə edəcəkdir.

Qarabağ və ətraf regionlarda bərpa olunan enerji mənbələrinin potensialının qiymətləndirilməsi üzrə işlərin icrasına başlanılıb. İşğaldan azad edilmiş ərazilər üzrə 6 rayonda (Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan, Qubadlı, Laçın və Kəlbəcər) Günəş Elektrik Stansiyalarının (GES) tikintisi üçün ümumi potensialı 4000 MVt-dan yüksək qiymətləndirilən 8 perspektiv ərazi müəyyən edilmişdir. Laçın və Kəlbəcər rayonlarının Ermənistanla sərhəddə yerləşən dağlıq hissəsində 100 metr hündürlükdə küləyin orta illik sürətinin 7-8 m/s olduğu geniş ərazilər mövcuddur. Bu ərazilərin infrastruktur, coğrafi relyef və digər faktorlar nəzərə alınaraq ilkin külək enerji potensialı 500 MVt-dək qiymətləndirilir.

1. AI-Layihəsi: Cənubi Qafqaz Regionunda Torpaqların Deqradasiyasının Azaldılması və Yoxsulluğun Azaldılması üçün Davamlı Torpaq İdarəetməsi

Pilot Layihə: “Fermer-200” Kənd Təsərrüfatı-Turizm Kompleksinin Günəş Enerjisi ilə Təchizati

a) $P=2,3$ kVt olan elektrik enerjisi üçün günəş paneli

b) $P= 1,0 \text{ kVt}$ olan isticlik suyu tæchizatı için gnæş kollektoru

İSTİXANA QAZLARININ AZALDILMASI

Azərbaycanda istixana qazlarının kəmiyyət göstəriciləri

Baza ili hesab olunan 1990-cı ildə Azərbaycanda istixana qazları emissiyaları karbon qazı ekvivalenti ilə 78,98 milyon ton olmuşdur. NDC hədəfinə əsasən (35%) emissiyalar 2030-cu ilə qədər 27,6 milyon ton azaldılmalıdır. 2016-cı il üzrə aparılan hesablamalara əsasən emissiyalar baza ili ilə müqayisədə 24,95 milyon ton, başqa sözlə 31,6% azaldılmışdır.

NDC sənədində nəzərdə tutulmuş hədəfin yerinə yetirilməsində yarana biləcək əsas risklər siyahısında ölkə ərazisinin 20%-inin işğalı nəticəsində qaçqın və məcburi köçkün düşmüş bir milyon əhalinin problemləri, bu ərazilərdə təbii resursların, o cümlədən, fauna və floranın kütləvi məhv edilməsi xüsusilə qeyd edilmişdir. Dünya bazarında neftin qiymətinin aşağı düşməsi də risklərdən biridir.

Azərbaycanda udulmalar nəzərə alınmaqla adambaşına düşən netto emissiyalar 5,6 ton karbon qazı ekvivalenti təşkil etmişdir. 2016-cı ildə dünya üzrə bu rəqəm 6 ton olmuşdur. Müqayisə üçün, Almaniya və Avstriya kimi inkişaf etmiş ölkələrdə müvafiq olaraq 9,79 ton və 7,74 ton təşkil etmişdir.

Qeyd edildiyi kimi, ölkədə emissiyaların böyük payı energetika sektorunun payına düşür. Bu sektorda emissiyaların azaldılması üzrə perspektiv yumşaltma tədbirlərini aşağıdakı kimi ümumiləşdirmək olar:

- bütün sahələrdə enerji səmərəliliyinin təmin olunması və itkilərin qarşısının alınması,**
- müasir texnologiyaların tətbiqi ilə neft-qaz hasilatı zamanı atmosfərə atılan qazların azaldılması,**
- paylayıcı sistemlərin modernləşdirilməsi,**
- müvafiq standartlara uyğun yanacağı istehsalı, elektrik və istilik enerjisi, təbii qaz sistemlərində nəzarət-ölçü cihazlarından istifadənin genişləndirilməsi,**

DİQQƏTİNİZ ÜÇÜN TƏŞƏKKÜRLƏR!!!